СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 229. Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 3. жовтня, 1922. VOL. XXX. No. 229. Jersey City, N. J., Tuesday, October 3, 1922. THREE CENTS

КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВІ ЗААПЛАТИ МАЙНЕРІВ МЯГКОГО ВУГЛЯ

КЛИВЛЕНД, Огайо, 1. жовтня. — Тут збирається нині конференція представників майнерів мягкого вугля та представників властителів копалень для наради над уложенням контракту про заплату для майнерів в наступаючім році.

Конференція починається формально завтра. Є вона випливом тимчасової згоди, до якої обі сторони дійшли по довшім страйку майнерів. Конференція має також на ціли установити дату конференції, яка має відбутися в місяці січни 1923. року, а котра має уложити контракт, що має почати свою обовязуючу силу від 1. цвітня 1923. року. Конференція теж має дати почин для розсліду вуглевого промислу. Сподіються також, що вона предложить президентови Гардингови кандидатів зпомежи юнійних урядників та властителів копалень на посади в урядовій комісії для розсліду вуглевого промислу.

На конференцію приїхало понад 100 людей.

ЗЕЛІЗНИЧІ ВАРСТАТОВІ РОБІТНИКИ ПОЗИВАЮТЬ О ВІДКЛИКАННЄ ЗАБОРОНИ

ШІКАГО, Иллінойс, 1. жовтня. — Адвокат страйкуючих варстатових зелізничих робітників виїхав до Вашінгтону, щоби там відбути конференцію з генеральним прокуратором (міністром судівництва) Догерті про дальшу акцію в справі судової заборони проти страйкарів та страйкуючих юній.

Конференція з Догерті, котра є означена на завтра сполудня, має наперед на ціли наклонити Догерті, щоби він признав справу заборони важною для публичного інтересу та тим самим дав дозвіл, щоби вона сейчас перейшла до Найвисшого Суду, де її малиби вислухати три судії. В той спосіб справа не потребувалаби переходити звичайну процедуральну дорогу.

ВАЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ЗЕЛІЗНИЧИХ ЮНІЙ

ДІТРОЙТ, Огайо, 1. жовтня. — Завтра починається тут три-літна конференція злученої юнії робітників, занятих при удержуванню зелізничих доріг та в зелізничих варстатах.

До сеї юнії належить коло 400,000 зелізничих робітників, і через те, як також з огляду на ситуацію зелізничих робітників, конференція має велику вагу.

СТРАЙК МОРЯКІВ НА ВЕЛИКИХ ОЗЕРАХ

КЛИВЛЕНД, Огайо, 1. жовтня. — Урядники юнії моряків заявляють, що наслідком страйку моряків на кораблях, плаваючих по Великих Озерах, шість кораблів не могло рушити з місця.

Урядники знов ріжних перевозових корабельних фірм заявляють, що страйк не мав поважнійшого впливу на корабельний рух.

МАЮТЬ ЖАДАТИ ІНТЕРВЕНЦІЇ АМЕРИКИ НА БЛИЗЬКІМ СХОДІ

ВАШІНГТОН, 1. жовтня. — Урядники департаменту стейту заявляють, що департамент просто засипаний резолюціями, ухваленими по ріжних закутинах Злучених Держав, та домагаючимися участи Злучених Держав в аліянтській інтервенції проти Турків в Малій Азії.

Резолюції жадають, щоби Америка станула по стороні Англії. Департамент стейту має бути не мало заклопотаний сими домаганнями.

ПОВОРОТ АМЕРИКАНСЬКИХ ДЕЛЕҐАТІВ НА МЕЖИНАРОДНИЙ ПАРЛЯМЕНТАРНИЙ КОНГРЕС

НЮ ЙОРК, 2. жовтня. — На кораблі „Америка" з Юнайтед Стейтс Лайнс повернули вчора до Злучених Держав сенатори Лед та Кереве́й та конгресмени Темпел та Монтеґю, котрі були делеґатами Злучених Держав на межинародний парляментарний конгрес, що відбувся минувшого місяця у Відни.

Висідаючи з корабля, сенатор Лед говорив з газетярами про свої враження з Европи. Він остро критикував політику Франції супроти кольоній та провінцій, добутих від Німеччини.

ІЗ ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ

МАСКОҐІ, Оклагома, 30. вересня. — Зелізниця Форт Смит енд Вестерн Рейлровд підписала згоду з своїми страйкуючими варстатовими робітниками.

Наслідком згоди робітники вертають до праці в понеділок о годині 6. рано.

ХОЧУТЬ ДОВЕСТИ ДО ЗГОДИ В ЗЕЛІЗНИЧІМ СТРАЙКУ

СКРЕНТОН, Па., 30. вересня. — Ряд урядників міста, повіту, стейту та приватних визначних горожан зложило публичний комітет, котрий поклав собі за ціль довести до закінчення страйку варстатових робітників на зелізницях, що вивозять вуголь з вуглевого округа.

В той спосіб хочуть вони покінчити примусове безробіття тисячів вуглевих майнерів, що не можуть працювати, бо вуглеві підприємства не можуть відвозити вуголь через недостачу зелізничих возів.

Комітет поклав собі наперед за задачу довести до конференції межи страйкуючими варстатовими робітниками та представниками зелізничих зарядів, які досі відмовлялися від такої конференції.

ІМІҐРАЦІЙНІ ВЛАСТИ ЗАДЕРЖУЮТЬ СЛАВНУ ТАНЕЧНИЦЮ

НЮ ЙОРК, 2. жовтня. — Іміґраційні власти задержали тимчасово паню Ізідору Данкен, славну на весь світ танцюристку, котра тепер вертає до Америки по кількамісячнім побуті в Росії.

Задержано її на тій основі, що вона стала російською підданою, вийшовши замуж за московського поета Ясеніна.

ДЕНЬ КОНҐРЕСУ „ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ" ОЗНАЧЕНИЙ.

(З тимчасового уряду „Обєднання Українських Організацій в Америці".)

Тимчасовий уряд на своїм послідним засіданню, що відбулося дня 27. вересня у Філаделфії, постановив установити дату Конґресу на день 26. та 27. жовтня.

На просьбу цілого ряду місцевих організацій, які не могли на час вибрати делеґатів, постановлено установити день 15. жовтня с. р. як речинець до вибору делеґатів та засланія повідомлення до своїх централних організацій. Котра організація не повідомить своєї центральної організації про вислання делеґата до того дня, та організація рішучо не буде могти взяти участи в Конґресі.

ЗА ТИМЧАСОВИЙ УРЯД „ОБЄДНАННЯ":
Омелян Ревюк, т. секретар.

ПОЗИВАЄ СУДДЮ.

Перед федеральним судом в Ню Йорку пізваио о 10,000 доларів відшкодовання суддю сього суду Вілієма Мура. Позиває його Марія Мекберні, вдова Джокея, якого наймав суддя для науки своїх коний, які він виставляв на вистави та вживав до перегонів. Як каже вдова в позві, її небіщик муж поїхав був на зелізничий дворець відобрати коня, що приїхав на перегони. Послугач судді, котрий виводив коня з воза зелізниці, хоч знав, що кінь любить копати, проводив його так неосторожно, що кінь вдарив Джокея копитом в черево так нещасливо, що сей в кілька годин опісля помер.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ДРУКОВАННЯ СПОМИНІВ ЦІСАРЯ.

Національна Рада Американських Материй, яке відбувала недавно своє засіданне в Шікаго, видало до публичного відома свою резолюцію, в якій протестує проти того, щоби американські газети оголошували спомини бувшого німецького цісаря. Вони протестують против оголошування споминів „з мени ... крови ... американських хлопців, пролятої через провини мрії цісаря".

Протест відноситься до нюйорської газети „Таймса" та шікаґовської газети „Трибюн", котрі власне купили сі спомини та тепер друкують на своїх сторінках. У Франції спомин цісаря друкує париська газета „Фіґаро", проти котрої підносили протести французькі шовіністичні товариства. У відповідь на сі протести „Фіґаро" відповіло, що воно друкує сі спомини для їх історичного інтересу з огляду на те, що вони підносуть французький патріотизм. Рівночасно газета заявила, що вона буде подавати до споминів цісаря свої поясненя та спростовання історичних фактів, о скілько вони будуть подані цісарем невірно.

БАНДИТ ЗАБИВ АПТЕКАРА.

На аптеку Френка Смола в Дорчестер коло Бостону, Месечузетс, напав онеґді один бандит, як в аптеці було пятьох клерків. Коли бандит став рабувати, до склепу вбіг властитель та почав з ним бійку. Бандит стрілив до нього та ранив його так тяжко, що сей помер в пять минут опісля. Не докінчуючи вже рабунку, бандит вибіг на вулицю, всів до ждучого автомобіля та поїхав чим скорше в місто. Один з клерків аптеки всів і собі на авто та пігнав слідом за бандитом. Та він потрафив зробити лишень тільки, що записав собі номер авта.

Однак в якийсь час опісля які дві милі звідти стоящий на своїм становищи полісмен побачив зі здивованнєм, що ідучий на одним авті гість держав револьвер під ребрами шофера, понукуючи його видимо до скорої їзди. Побачивши полісмена, шофер задержав авто мобіль під покришкою, що йому не стало ґазу, та зійшов з авта оглядати машину. Пасажир зіскочив зі сиджения та побіг вулицею. Полісмен кинувся йому наздогін. По дорозі до погоні прилучилися два моторові полісмени та товпа людий. Нарешті вони допали втікаючого та привели на поліційну стацію, де він представився як Джан В. Віліємс з Алентавн, Пенсилвенія. Спровадженний на поліцію шофер заявив, що пасажир наняв його провезти його по місті, що він задержав авто недалеко від аптеки, де була стрілянина, а потім прибіг назад до нього та казав себе чим скорше везти далі.

ВІЙНА ЗА СПІДНИЦЮ.

Сим разом межи жінками. Кілька клюбів жіночих в Ню Йорку ухвалило „острі" резолюції проти нової моди, що заводить довгі спідниці.

ДІВЧИНА ПЕРЕБИРАЛАСЯ ЗА ХЛОПЦЯ.

Богатий американський купець з Філядельфії Чейн оголосив недавно, що йому пропала 14-літна дівчина Клементина. В оповістці було написано, що він припускає, що дівчину викрадено. Поліція розтелеґрафувала по цілій Америці опис дівчини та визначила надгороду за її відкриття. В середу її доставлено до дому родичів. Поліція каже, що її найдено в Мерчентвил, Ню Джерзі, як вона йшла головною вулицею міста, перебрана за хлопця, покурюючи собі цигаретку. Відставлена на поліційну стацію, вона заявила на запити поліційних урядників, що вона хотіла мати тільки свободи, кілько мали другі дівчата. Своєю вона не могла осягнути інакше, як втікаючи з дому та перебираючися за хлопця. Коли питали її, на скілько батьки обмежують її свободу, вона заявила, що він бере її на прогульки вечером та в авті, але не позваляв їй ніччі річи, на які родичі її товаришок дозваляли.

В ПОВІТІ ОДЕССА, В СТЕЙТІ ТЕКСАС, Є БІЛЬШІ ПОКЛАДИ ПОТАСУ ЯК В НІМЕЧЧИНІ.

Із стейту Тексас доносять, що недавно відкриті там поклади потасу є більші аніж німецькі.

Потас найдено головно в повіті Одесса під тамошніми покладами солі.

МЕКСИКАНЦІ НАЛОЖИЛИ БОЙКОТ НА НАФТОВУ КОМПАНІЮ.

Робітники з мексиканської юнії моряків наложили бойкот на американське нафтове підприємство „Англія". Робітники перестали ладувати та виладовувати кораблі належачі до сеї фірми. Причиною бойкоту було непорозумінне межи підприємством та робітниками щодо години та других умов праці.

МУСТАФА КЕМАЛ ПАША НАКАЗУЄ ЗДЕРЖАТИ РУХИ СВОЇХ ВІЙСК ПРОТИ БРИТАНЦІВ І ГОДИТЬСЯ НА КОНФЕРЕНЦІЮ

ЦАРГОРОД (Константинополь), 1. жовтня. — Провідник турецьких націоналістів, Мустафа Кемал паша, видав наказ до свого війська, щоби здержали рухи коло Ханаку, в Малій Азії, а також, щоби здавити рухи турецьких повстанців в Тракії.

Правительство турецьких націоналістів згодилось на перемирну нараду в Мудані, яку назначено на второк, і звернулось до аліянтських комісарів в Царгороді, щоби назначили своїх делеґатів. Турків на сій конференції буде заступати Ісмет паша і Гамід бей.

БРИТАНЦІ ГОТОВІ ДО БОЮ З ТУРКАМИ

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 1. жовтня. — Британські кораблі привозять щораз то нові військові сили над Дарданелі. Військо готовиться до бою, а летуни літають кругом, розглядаючи турецькі становища.

БОЛЬШЕВИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ УЧАСТИ В КОНФЕРЕНЦІЇ ПРО СПРАВУ БЛИЗКОГО СХОДУ

МОСКВА, столиця Московщини, 1. жовтня. — Московський большевицький „уряд" вислав до аліянтів ноту, в якій протестує проти блькади Чорного моря і домагається допущення „Росії" до конференції у справі Близкого Сходу.

НОВИЙ ГРЕЦЬКИЙ КОРОЛЬ В ЗГОДІ З РЕВОЛЮЦІОНЕРАМИ

АТЕНИ, столиця Греції, 2. жовтня. — Грецький король Юрій прирік грецькому революційному комітетови піддержку в його теперішних заходах для ратовання грецьких здобутків перед наступом турецьких націоналістів.

Нове грецьке правительство вже утворено.

ВЕНІЗЕЛОС ЗГОДИВСЯ ЗАСТУПАТИ ГРЕЦІЮ ЗАГРАНИЦЕЮ

ЛОНДОН, 2. жовтня. — Елевтеріос Венізелос згодився заступати Грецію перед аліянтськими правительствами.

Він прибув з Франції до Лондону і тут зараз зголосився в міністерстві закордонних справ яко дипльоматичний представник Греції.

ЗБІР ЛІҐИ НАРОДІВ ВИБРАВ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО РАДИ ЛІҐИ НАРОДІВ НА СЛІДУЮЧИЙ РІК

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 30. вересня. — Збір Ліґи Народів вибрав нині 6 непостійних членів до Ради Ліґи Народів. Вибрано отсі держави: Бельґія, Еспанія, Швеція, Китай (Хіни), Бразилія й Уругвай.

Передше кромі 4 постійних членів: Великої Британії, Франції, Італії і Японії, було ще 4 непостійні члени: Бельґія, Еспанія, Китай і Бразилія. Тепер сі 4 непостійні держави перевибрано, і — згідно з постановою Збору про збільшенне числа непостійних членів до 6 — дібрано ще двох членів, Швецію й Уругвай. Так тепер Рада Ліґи Народів складати-меться з представників 10 держав, з Европи, Азії й Південної Америки.

У виборах взяло участь 45 держав. Цілий вибір тривав 20 минут і скінчився при першому голосованню.

ЗАМКНЕННЄ СЕСІЇ ЗБОРУ ЛІҐИ НАРОДІВ

ЖЕНЕВА, 1. жовтня. — Нині пополудни замкнено сесію Збору Ліґи Народів. Се була третя сесія від основання Ліґи.

ЧИ ПАДЕРЕВСЬКИЙ КАНДИДУЄ НА ПРЕЗИДЕНТА ПОЛЬЩІ?

ЛОНДОН, Швайцарія, 28. вересня. — Бувший польський премієр і славний музика Гнат Іван Падеревський заявив допизувачам тутешніх газет, що його повідомляли вшехполяки з Варшави, що видвигнули його кондидатуру на „начельника" польської „ржечи посполітої", але він їх до сього не уповажнював, одначе також сього їм не може заборонити.

Додав, що їде до Варшави в половині жовтня, і зазначив, що на жаден уряд не кандидує, але не відмовиться від служби Польщі.

ПРАВИЛА ВИЇЗДУ ЗІ СОВЄТСЬКОЇ УКРАЇНИ

ЛЬВІВ, 16. вересня. — Каменецьподільська большевицька газета „Вісти" (ч. 40) повідомляє:

Рада Народніх Комісарів приняла постанову, яка остаточно встановлює порядок виїзду з Української Соціялістичної Радянської Республіки українських та чужоземних громадян. Виїздити закордон можна тільки з особливого дозволу Народнього Комісаріяту закордонних справ.

Для громадян Укр. Соц. Радянської Республіки накладаються візи на закордонні пашпорти, а для закордонців візи накладаються на їх національні пашпорти.

При подачі заяви в Народній Комісаріят закордонних справ з проханнем про дозвіл на виїзд, необхідно представити посвідчення про державну приналежність, посвідчення Політичного Управління, про те, що немає законних перешкод до виїзду, а також дві фотографічні картки та зразок командировки, коли така є.

Чужоземці обовязані до заяви прикласти свій пашпорт.

Особи, які виїздять закордон, обовязані заплатити всі встановлені збори — пашпортний, гербовий та інші.

Закордонний пашпорт видається не більше як на 6 місяців, після чого він втрачає свою силу.

Кожний громадянин, який вже має 16 літ, мусить мати окремий закордонний пашпорт.

Діти до 16-ти літнього віку заносяться в закордонний пашпорт батька або матері.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПАМЯТАЙТЕ

НА

ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Жертви належить слати на:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

НЕ ВКРАЇНСЬКА ДЕБАТА.

Межи президентами двох американських колеґій (висших шкіл) розвелася сими днями дебата, яка кидає не мало світла на американські відносини. Дебата счинилася з того, що президент Дартмавтської колеґії нарікав в своїй промові зприводу отворення нового шкільного року на велике число студентів, що пхаються до висших шкіл. Се йому так не подобалося, що він звернувся проти того в острих словах, обжаловуючи стремлінне американської молодежи до висшої освіти за обнижуванне уровення освіти, непідготованне до науки і т. п.

Відповідав йому дуже сильно голова Пенсилвенійського університету в Філядельфії. Очивидно, під відповіддю не треба розуміти лайливих визивок, які так часто є в звичаю українських ґазетярів при нагоді всякого „відповідання". Він не лишень не сказав ні одного згірдного слова про свого противника, але навіть не споминав його по імени. Він обмежився до зазначення свого становища про ціль та значінне американських висших шкіл. Говорив він, що на його погляд висші школи мають на ціли піддержувати, ширити та збільшати людське знанне. Маючи такі завдання, школа, хочби найвисша не повинна відсилати нікого від шкільної брами, але повинна старатися отворити її як найширше та впустити учеників як найбільше. Коли така інституція береться обмежати вступ до школи, то се повинна робити виключно з тої причини, що з простої фізичної неможливости не може допустити всіх, що до неї зголошуються. На думку президента Пенсилвенійського університету, серед американського народа поширяється думка, що кожда людина повинна мати не лишень право до життя, свободи та стремління до щастя, але й до висшої освіти, хиба що се послідне право зачислиться вже до права до стремління до щастя. Він вважає се стремлінне за так типічно американське, що всяку шкільну інституцію, що обмежує доступ до науки, пятнує як неамериканську.

Нема що забавлятися в академічну дискусію над тим, чи правду говорив президент Пенсилвенійського університету про „американськість" стремління до висшої освіти, чи може дався він захопити патріотичному американському чувству та наговорив троха пустих слів на хвалу рідного краю. Замітне, однак, для нас те, що межи зарядами поважних американських шкільних інституцій розводиться горяча дебата над питаннем, чи треба допускати без розбору всіх студентів, зголошуючихся до висших шкіл, чи може обмежати їх число на ріжні способи. Дискусія справді американська, бо нігде в світі число молодежи, що пнеться до висших шкіл, не росло за послідні роки таким шаленим темпом, як власне в Америці.

„Американською" вийде ся дебата також тоді, коли становище Американців до висшої освіти порівняти зі становищем декотрих іміґрантських ґруп, котрі на освіту дивляться як на зайву кухонну коцюбу, а своїх дітий до школи не післалиби, хиба під поліційним примусом. Межи сими іміґрантськими ґрупами Українці займають певно передове, хоч зовсім не почесне місце. В хвилі, як Американці та такі іміґрантські ґрупи, як Жиди, переповняють висші школи просто в щерть, Українці все ще держаться здалека від школи як в пословиці чорт від свяченої води. Типічний український батько, як йому порадити дати синови або дочці нагоду до висшої освіти, махне байдужно рукою і сплюнувши скаже: „Не вчився я в ніяких каледжах, той мому синови не треба". Не бачить сиромудрий сіромаха, що говорить він так само за розумно як той вояк, що вибиравбися на модерну війну з колом, вирваним з плота, кажучи: „Билися мої предки без машинового кріса, можу й я битися так само." Минули вже ті часи, коли сини могли йти на сліпо за батьківським приміром, — минули й не вернуться. Котрий народ не поспішає за другими, то й скоро потратить не лишень свободу, але й все майно та землю. В нинішні часи не лишень щасте неможливе без освіти, але й просте життє. Народ, що цурається школи, засуджується самий на нужду, власними руками підписує присуд смерти на себе. Живий нарід пізнати передусім по числі його синів в школах. І український народ, коли хоче справді бути чивим орґанізмом, мусить перестати відноситися з байдужностю легкодуха до освіти. Як кождий син української матери почуває своїм обовязком вважатися Українцем, так само й кождий Українець повинен вважати за свій народний обовязок дати своїм дітям як найкраще шкільне образованне.

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ЛЬВОВІ.

(Від власного кореспондента).

На порядку нарад Зїзду Ширшого Народнього Комітету, який радив у Львові 26. серпня й ухвалив не брати участи в виборах до польського сойму (про що я вже Вам писав), — стояла також справа Українського Університету.

„Громадський Вістник", описуючи наради, пише: „Присутному на салі **ректорови Українського Університету** д-ру Василеви Щуратови зїзд устроює гучну овацію".

Про саму університетську справу, — як доносить „Громадський Вістник", зїзд ухвалив отсю резолюцію:

„Ширший Народній Комітет, признаючи велику вагу і високу мету істнування власного Українського Університету у Львові, висловлює своє признанне за працю для сеї справи відповідним кругам українського громадянства і взиває широкі круги українського народу щиро сею справою перенятися і причинитися всіми способами моральної і матеріяльно-економічної натури до забезпечення не тільки істнування, але розвитку і розцвіту Українського Університету у Львові та утворення для нього навіть при теперішнім режімі як найкрасших умов морального істнування".

* * *

Се **перший раз,** що я рішив написати Вам, Дорогі Браття в Америці, докладнійше про Український Університет у Львові.

Український Університет у Львові працює тайно, ховаючися від польських посіпак, як ховалися перші християни з своїми богослуженнями від посіпак римських кесарів. Тому я доси не писав про нього, щоб се не дало приводу польським катам до нових переслідувань українського храму науки.

Та коли **краєвий** український часопис повідомляє про те, що Зїзд Ширшого Народнього Комітету оваційно витав ректора Українського Університету, подаючи при сім імя ректора, коли далі подається резолюцію, яку Ширший Народній Комітет ухвалив про Український Університет у Львові, — то думаю, що тепер можу й Вам дещо написати про Український Університет у Львові без небезпеки для нього. Очевидно, буду писати тільки загально, не подаючи потробиць.

* * *

Коли польська армія залила Галичину, польське правительство, винищуючи українське національне життє в нашім краю, наложив свою руку також на українські права в львівськім університеті.

Не великі були ті права, бо Поляки за часів Австрії були панами не тільки в Галичині, але також австрійський парлямент і австрійське правительство слухали їх у галицькій справі. Отже Поляки добре пильнували, щоб українські права в львівськім університеті — як взагалі в Галичині — не були великі. Відома річ, що **тільки Поляки винні тому,** що австрійське правительство не заложило українського університету у Львові.

Та все таки в львівськім університеті на виділах теольоґічнім, фільософічнім і правничім **і станув ряд професорських катедр і доцентур з українською викладовою мовою,** де українські професори і доценти мали змогу рідною мовою викладати українським студентам університетські науки.

Далі українські студенти мали право звертатися до університетських властий українською мовою і діставати від них українські відповіди. Правда, польські університетські власти се право оспорювали і старалис його постійно обкроювати, але воно все таки вдержалося.

В кінці, на основі австрійської конституції, кождий Українець, який скінчив ґімназію, мав право вступати на кождий університет в Австрії, отже також на університет у Львові. Таким чином вступ на львівський університет був вільний і **не міг** бути заборонений.

Всі сі українські права в львівськім університеті польська окупаційна влада скасувала.

Українських професорів і доцентів викинула з львівського університету.

Катедри з українською викладовою мовою покасувала.

Права української мови у зносинах з університетськими властями уневажнила.

Словом, надала львівському університетови характеру чисто польської установи.

Завершеннем сього уневажнення українських прав у львівськім університеті була **заборона вступу на університет українським студентам.**

Польське міністерство просвіти видало розпорядок, що на львівський університет тільки ті студенти і студентки, які викажуться польською державною приналежністю, а студенти також службою в польській армії; поза сам вступ до університету мають тільки громадяни держав антанти і держав невтральних.

Такий самий розпорядок видано також про принятте до инших висших шкіл в Галичині, як політехніка у Львові і т. д.

Сей розпорядок замкнув перед українськими студентами і студентками вступ до львівськог університету та инших висших шкіл.

Бо-ж ніхто з них не міг заявити, що він є громадянином польської держави, значить, що його рідний край, Галичина, є часть Польщі, коли навіть прихильні для Польщі держави антанти стоять на тім, що Польща є тільки військовим окупантом Галичини, яка творить окрему державну територію.

І так само український студент не міг зголоситися до служби в польськім війську, в війську окупаційної, ворожої держави. Більшість українських студентів як члени української армії вела власне війну з польською армією, обороняючи перед нею рідний край.

* * *

Бачучи, що українська молодь не має вступу до львівського університету, українське громадянство рішило утворити для неї власний український університет, в формі дозволених польською окупаційною владою університетських курсів.

Найперше звернулося о дозвіл на такі курси львівське Наукове Товариство ім. Шевченка. Відповідю була — заборона.

Подання Товариства наукових викладів ім. Петра Могили зустріла така сама доля.

Тоді Ставропіґійський Інститут, який був заложений ще за давної польської держави і якого статут, затверджений польськими королями, давав йому право вести наукові виклади, оголосив університетські курси. Та зараз на перший виклад прийшла польська поліція і курси розігнала.

Така доля зустріла українські змагання одержати від польської окупаційної влади дозвіл на українські університетські курси.

Тут треба зазначити, що сі переслідування української науки відбувалися власне тоді, коли польське правительство в заграничних часописях оголошувало, що воно готовиться **заложити український уверситет.** Такою безсоромною брехнею прикривали польські кати нищенне української науки.

* * *

Тепер українське громадянство рішилося заложити Український Університет у Львові **в тайні перед польською окупаційною владою.**

Сю думку переведено в діло і так повстав Український Вільний Університет у Львові.

Власне перед роком, в тім самім часі, коли Федак виконав замах на начальника польської держави Пілсудського і львівського воєводу Грабовського, переслідування польської окупаційної влади впали й на Український Університет. Арештовано українського ученого д-ра Василя Щурата, закидуючи йому, що він є ректором тайного Українського Університету; арештовано цілий ряд инших, яким знов закинено, що вони є професорами тайного Українського Університету, арештовано богато української молоді.

Ректор і професори сиділи довгі місяці в польській тюрмі, в холоді й голоді, заки польські посіпаки випустили їх на волю. З молоді ще доси мучиться в польській тюрмі Федак і кільканацять инших, яких мають судити за державну зраду й инші „злочини" проти польської держави.

Та сі переслідування, які впали на Український Університет, скріпили його — навіть в очах польських катів.

Коли др. Василь Щурат вийшов з тюрми, українське громадянство й українська преса витали його на волі як **ректора Українського Університету.** Відтоді ніхто з тим не приється, що у Львові істнує Український Університет. Навіть польські кати неначе помирилися з його істнуваннем.

А може тільки ждуть нагоди, щоби знов почати неронські переслідування?

* * *

Український Університет у Львові обнимає **пять** виділів: теольоґічний, фільософічний, правничий, медичний і технічний.

Його орґанізація опирається на тих основах, на яких опиралася орґанізація університетів в Австрії, отже й загарбаного Поляками університету у Львові.

Професорами й доцентами Українського Університету є українські професори й доценти загарбаного Поляками львівського університету, професори й доценти університетів Української Народної Республики, які вратувалися з большевицького пекла й осіли у Львові, і инші українські учені, які на основі університетських порядків мають право викладати в університеті.

Професори й доценти кождого виділу творять професорську колеґію виділу під проводом декана і продекана.

Всі професори й доценти цілого Університету творять професорську Калеґію під проводом сенату.

Сенат складається з ректора, проректора і деканів та продеканів усих виділів.

Спису професорів і доцентів та імен членів сенату не подаю. Тільки імя ректора д-ра Василя Щурата є єзагально відомє, отже не є ніякою тайною.

Виклади відбуваються в ріжних салях у Львові.

Українські студенти, на скільки матеріяльні відносини позволяють їм жити у Львові, пильно ходять на виклади, здають приписані іспити, словом, працюють як слід.

Науковий рівень Українського Університету стоїть на відповідній висоті; по части перевисшає навіть рівень загарбаного Поляками львівського університету, який під Польщею дуже підупав.

Не можна тільки добре поставити відділів медичного і технічного, бо на се треба інститутів, які не тільки так дорого коштують, що і в біднійших державах ся справа зустрічає трудности, але при тім не можна їх орґанізувати тайно. Одначе й тут робиться все, що можна в таких важких відносинах.

З сього короткого опису кождий зрозуміє, якого великого діла довершило українське громадянство в Галичині, утворивши, під огнем польських переслідувань, Український Університет у Львові.

* * *

Ширший Народній Комітет взиває до матеріяльної і моральної підмоги для Українського Університету у Львові.

Матеріяльна підмога полягає очевидно в тім, щоби громадянство уможливило істнуванне університету, щоби було за що удержувати професорів і доцентів та щоб біднійші українські студенти мали за що жити у Львові й учитися.

А в чім полягає **моральна** підмога?

В тім, щоб ми шанували наш університет так, як усі народи шанують свої університети.

На нашій землі панує ворог і тому наш університет не має державного характеру, який звичайно мають університети в Європі. Та українське громадянство повинно шанувати Український Університет, його професорів і студентів, так, як коли-б се був державний український університет.

З окрема українські інституції можуть і повинні виявити сю пошану для Українського Університету тим, що будуть признавати його дипльоми як основу заняття в себе.

* * *

Се, що я сказав про **моральну підмогу** для Українського Університету у Львові, треба віднести також до **Українського Вільного Університету в Празі,** який сповняє для української науки і культури ту саму задачу на чужині, що Український Університет у Львові в краю.

* * *

Прийде час, коли український нарід скине вороже ярмо, відзискає державну незалежність і приступить до будови вільного життя.

Тоді оба українські університети, львівський і пражський, які в теперішнім народнім лихоліттю зберігають світло української науки і культури, стануть основою для будови храмів науки і культури в українській державі.

Тоді вільний український нарід запише золотими буквами імена тих робітників-мучеників, які працюють для української науки й культури в огні ворожих переслідувань.

Гайдельберг, 8. вересня 1922.

Др. Михайло Лозинський.

ЄФРЕМОВ АРЕШТОВАНИЙ!

З Київа наспіли вумні вісти про нові процеси, розстріли і арешти наших земляків.

Між арештованими єсть також заслужений історик лідератури і член Академії Наук Сергій Єфремов.

Сергій Єфремов у політиці участи не брав. Він ніяк не хотів кинути України і тікати заграницю, бо числив на те, що яка-б влада не була, то не буде такої, щоб не вміла і не хотіла пошанувати його культурних заслуг та не дозволила йому працювати на полі науки й літератури.

Видно перечислився.

Я, хоч у поглядах на літературу, її напрямки і значіння, значно ріжнюся від шановного д. Сергія Єфремова, з жалем приймаю до відома його сумну долю і звертаюсь до всіх товаришів пера і до всіх робітників на нашій науковій та літературній ниві, щоб вони не дивлячись на літературні, а тимбільше на партийні ріжниці, приняли близко до серця кривду, яка сталась заслуженому вченому і старались усіми можливими способами помогти йому.

Сподіюся, що й по тамтім боці єсть люде, котрі не втратили почуття правди й справедливости, котрі вміють цінити заслуги щирих робітників на полі культури, котрим не байдужна доля визначного українського ученого й громадянина.

Було би дуже сумно, колиб і ці сподівання розвіялись мов осіння мрака і колиб осталось одно — побіда брутальної сили.

Богдан Лепкий.

З ДНЯ.

„Союзники" дістали ще одного „союзника".

Польща дістала нового союзника проти Петрушевича. Се наші старі галицькі кацапи.

Досі була тільки ляхва і москва, які „попередавали" собі 18. марта, 1921, в Ризі, столиці Латвії, українські і білоруські землі. З того часу вони взаїмно себе підпирали і боронили. Польські аґенти і газети ставали в обороні „російскіх совєтуф", які називали дійсним „паньством", а знова московські і „наші" большевицькі аґенти і газети ставали в обороні союзної Польщі; як не могли отверто ставати в обороні „ржонду" Пілсудського, то служили йому бодай тим, що скаженою гадюкою накидались на Українців і Литовців, котрих Йоффе віддав Польщі, за те, що вони працюють для відірвання від Польщі. Так ведено і далі ще ведеться ту пропаганду після вказівок товариша Радека, котрий вічно відбуває з ляхами конференції.

Тепер на поміч тії нечистій мафії приходять ще галицькі кацапи. Польський „ржонд" відібрав від Українців у Львові Народний Дім і Ставропигію, віддав кацапам і каже їм відслужити се Польщі, та взяти участь у польських виборах до варшавського „сейму" у Східній Галичині. Кацапи обіцяли вже ляхам свою поміч.

Отже ляхва вже має нового союзника. Получилась: ляхва, москва, і кацапня. Сама дібрана кумпанія.

Який вислід буде, то покажеться, бо коротка дорога до Варшави, але з Варшави на Сафатову долину ще коротша.

Від комунізму до комізму.

Нюйорська большевицька газетка „У. Щ. Вісти" у виданню з 29-го вересня с. р. пише таке:

Радбури.

Стара буржуазія в Радянських Республіках знищена.

Але на її місці росте нова **буржуазія,** так звана **совітська** або **радянська буржуазія** („совбури" або „радбури").

Комуніст Ляндер характеризує цю нову буржуазію такими словами:

„Є це кляса з державної точки погляду виключно **шкідлива,** бо в неї **немає абсолютно продуктивних інстинктів хочби капіталістичної буржуазії. Це паразити** в повному значінню того слова. Радбури (совбури) **не здібні до ніякої творчої праці,** вони не стремлять до відродження промислу й державного господарства, а виключно **до експльоатації.**

Комуністичні партії радреспублік ведуть боротьбу з тою буржуазією від початку її народження, а зараз приготовляють проти неї спеціяльний похід. До боротьби з нею повинні бути приготовані й ті робітники, що вибираються, чи думають вибиратися до радреспублік.

Отсе диво та й неаби яке! Звичайно „наші" большевицькі газети скривають всякі большевицькі злочини; держать їх в найбільшій тайні, а на світло дня витягають „добрі сторони" большевизму, оперті на чистих видумках і брудних брехнях.

Аж ось большевицька газетка виводить большевицький злочин на світло дня!

Що за диво!

Се-ж первородний гріх комісарський, за який може прогрішника шлях вкомісарити.

Лише „Свобода" може писати правду про большевицькі злочини, а відки „У. Щ. Вісти"? Але сталося, пропало.

Отже признає газетка „У. Щ. Вісти", що настали в комісарії (Росії) **совєтські** (радянські) **буржуї,** які навіть мають назву **„совбури"** (чому не „стовбури?).

Ті „совбури" немов собаки бурі жиють з людської наживи; се паразити (галапаси), гірші від буржуїв з капіталістичних держав, котрі — як каже комуніст Ляндер — є бодай продуктивні (творчі).

Отже такий плід — комісарського большевизму.

Совбури, чи там по українсько-большевицькому — **радбури!**

На се роблено страшну большевицьку „революцію", яка коштувала 2,000,000 людей в убитих, міліярди майна, і здоровля та волі народів, — щоб вигодувати **кілька міліонів галапасних совбурів.**

„Наше" „правительство" бореться проти „совбурів", каже большевицька газета.

Ая, бореться... Бореться вже 5 літ, відколи повстало при помочі гармат. **І від 5 літ „совбури" щораз то зростають чисельно.**

А хто-ж то такі ті „совбури"? Се **комісари, комісарські браття, сестри, швагри і швагрові.**

Всі вони на спілку жиють з чужої праці і з грабіжі. Нічого не роблять, ані нічого не дають для народу, а жиють його соками.

Без комісарів „совбури" не могли би істнувати, бо комісари все мають у своїх руках.

Отже казка про боротьбу комісарів проти „совбурів" — се брехня і бляга.

Комісари скомісарили і ссовбурили цілу Росію, Україну, і другі нападені ними краї, а тепер брешуть, що ведуть боротьбу проти „совбурів".

Комісарів є в Росії 3 міліони, а „совбурів" буде теж яких 3 міліони. Разом **комісарсько-совбурська фамілія виносить 6,000,000 галапасів, яких нарід має годувати за те, аби край мав назву большевицьку.**

За царя нарід годував царських комісарів і совбурів, а тепер годує комісарських.

Доборолась большевія — від комунізму до комізму...

КАНАДІЙСЬКИЙ ДОЛЯР ПЕРЕВИСШИВ АМЕРИКАНСЬКИЙ.

Дня 29. вересня с. р. на грошевому торзі в Ню Йорку канадійський доляр перевисшив американський.

Канадійський доляр нотовано по 100,03 американського доляра.

Ся підвишка вартости канадійського доляра се перша поява від кількох літ. Сталась вона наслідком закупна великих засобів канадійської пшениці американськими торговцями для вивозу заграницю. Вони мусіли платити канадійськими грішми і з причини великого попиту на канадійські доляри вони пійшли вгору і хвилево перевисшили доляри американські.

ІРЛЯНДСЬКА БОРОТЬБА В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Орган польської львівської поліції „Газета Цодзенна", яка займається реєстрованням актів боєвої акції нашого населення, з 6. вересня с. р. з приводу прибуття польського премієра проф. Новака на утворення „Сходніх Таргуф" до Львова, обговорюючи активну визвольну боротьбу українського народу Галицької Землі, — ставить премієрови слідуючі питання:

1) Чи відомо панови премієрови, що в послідних днях двох місяцях виконали злочинні українські елементи слідуючі злочини:

а) в місяци маю б. р. замах динамітовий на желізничий міст коло Долини; б) на міст желізничий в Яремчук; в) замаху динамітового на поліційний будинок в Яворові; г) дня 8. червня убійчого замаху на старорусина Гуніцького, секретаря Ставропігії; е) дня 20. червня підпалу трех польських загород в Городку Ягайлонськім; є) в ночі з 16. на 17. червня замаху динамітового на будинок державної поліції в Угнові; ж) 28. червня динамітового замаху на будинок державної поліції в Судовій Вишні; з) того самого дня підпалу водної стації на желізничій стації в Любачеві; й) 3. липня підпалу військових стаен; і) 14. липня підпалу збірника бензини в державній відбензиннярні в Дрогобичи; к) 19. липня перетяли телефонічні дроти і телеграфічні на значній простори лінії Коломия-Станиславів; л) 2 дні пізніще підпалили желізничу стацію в околиці Города Ягайлонського; м) дня 16. серпня виконано динамітовий замах на потяг в околиці села Пятичі; н) в ночі з 16. на 17. серпня перетято на великій простороні желізничого шляху Львів-Жовква телеграфічні дроти; о) дня 20. серпня два замахи бомбами на мешкання повітового команданта державної поліції і на поліційні касарні в Стрию; п) в ночі з 15. на 16. серпня динамітового замаху на польський двір в Яворові; р) 28. серпня підпалу двора графа Дембіцького в Яворові, замаху динамітового на тамошню желізничу стацію і знищення динамітовими петардами яворівського поліційного будинку; 3 дні пізніще виконання убійчого замаху на розвідчика П. П. Стецалу в Стрию; с) день пізніще динамітового замаху на желізничий міст в Яворові; т) тогож дня перетято телефонічні дроти і телеграфічні стовпи в околиці Жовкви; у) в перших днях вересня морду війтів в селах Дулиби і Стрілкові застягнення данини. Подато цілий ряд инших дрібіщих замахів. З кількадесять тих замахів на терені львівського воєвідства політичний відділ Окружної Команди П. П. не відкрив ні в одному случаю виконавців, ані навіть не дійшов на їх сліди, задля чого заохочена безкарністю шайка розбишак дальше з більшою смілостю доконує замахів.

2) Чи відомим є п. прем. Новакови, що в хвилі, коли українська боївка доконує кількадесять замахів — староста в Бучачи уділив пятьом жидам право купования і спродажі динаміту?

3) Чи відомим є, що у Львові істнує тайний український університет, а політичний відділ містовий львівський не робить заходів, щоб перешкодити відбуванню викладів.

А коли п. премієр знає о тім, що задумує зробити, щоби тими скандалами і безладдям пересиченими відносинами і недбальству П. П. зробити кінець, хочби це навіть бельведерським кругам було в несмак — без огляду на вибори?

Бо не треба допустити до того, щоби польське населення — видячи брак помочі само вхопилося самооборони і українським бандитам почало давати належну відповідь після засади: „Зуб за зуб"!

Активна визвольна боротьба так захопила українські маси, що польська преса вже не в силі всіх їх нотувати. На основі донесень наших провідників в краю, настрій мас завзятіщий чим в 1918 р., в хвилі проголошення незалежної Галицької Держави. Є се зрив, який обхоплює маси раз на століття. Сей боєвий зрив мас являється історичним моментом в життю українського Галицького Піємонту, він є оконечним реалізованням державної самостійности Галицької Землі.

Галичина в огні! Наша Вітчина бореться за своє визволення, не словом, але вже в друге грізним для ворога ділом!

Брати за океаном не сміють допустити, щоби той святий вогонь погас. Не сміє повторитися страшна трагедія, коли то галицький вояк відступав перед ворогом без одного патрону в крісі!

Матеріальна допомога Галицькому Урядовий Краеви конечна й негайна!

Український Народе за океаном! Тебе кличе Галицький, наш Піємонт в сю рішаючу хвилю під визвольний прапор Самостійної і Незалежної Галицької Републики!

ПОЛЬСЬКУ ГАДЮКУ ПО ЛОБІ!

„Пшеґльонд Понедзялкови" з 12. вересня 1922 містить на першій сторінці слідуючу статтю: „Збродніче кнованя Українцуф ве Львове".

Зачинаємо входити в небезпечну фарсу. Ото під впливом обітниць і тихого попертя деяких дурнів і півголовків варшавських — українські гохштаплери відважилися цілком явно в присутности поліції візвати руське населенє до борби з властями і польським народом.

А представник дирекції поліції мовчав.

Вчера о год. 12-ій відбулося в салі укр. театру при вул. Шашкевича „всенародне віче", скликане славними „героями" Володимиром Целевичем і Михайло Струтинським (оба ті „герої" роблять на політиці досить добрі інтереси). Було то перше велике віче від щ. 1918. Делегатом дирекції поліції був комісар Ваґнер. Віче мало заниматися виключно справами українського шкільництва, — так звучав бодай дозвіл поліцій—ний. Мимо того бесідники урядили собі зараз на початку брутальну і злочинну демонстрацію проти польського уряду і проти польського народу (д-р Целевич). Комісар Ваґнер місто розвязати віче, за недодержанне програми, задоволився тільки напімненнями. Відтак дискусія обіймала справи шкільництва, становище супроти проекту автономії і виборів, а вкінці весь час йшла мова **о незалежній західно-українській державі, як суверенній на території Сх. Малопольщі.**

Верх безличности осягнуло віче при своїм закінченню. І ото в присутности комісаря Ваґнера ухвалено резолюції, які явно носять знамя злочину головної зради.

Резолюцій тих було три, а обнимають вони:

1) Протест проти польської влади, що „гнобить неби-то" українське шкільництво.

2) Протест проти проекту автономії для Східної Малопольщі (добра наука для Бельведерських геніїв!).

3) Візванне „українського" народу до „відповідної" боротьби о державну незалежність для західно-української републики на території Східної Малопольщі.

Як та „відповідна" боротьба виглядає, видимо в останніх кількох десятках актів злочинної саботажі, мордів і підпалів.

Отже на публичнім вічу кількадесять українських гохштаплерів пропаґувало боротьбу з Польщею, та головну зраду проти польської держави. Дійсно належить поґратулювати ком. Ваґнерови його „вільнодумности" а від себе запитуємо на разі директора поліції Райнлендера, — чи він уважає згідним з інтересами польської державі з постановами карного кодексу, допущення комісарем Ваґнером ухвалення тих злочинних резолюцій? Чи може п. директор Вайнзендер уділив п. Ваґнерови в тім дусі інструкції? А може так веліла Варшава? До сеї справи ще повернемо. На разі поперестаємо на ствердженню нечуваного впрост факту.

На терені польської держави позволено безкарно на явний злочин.

Польська суспільність у Східній Малопольщі мусить на всі посягання на наш „кресови стан посідання", відповісти сейчасовим створеннєм могучої самооборонної організації.

Ся польська стаття не потребує блищих коментарів. Український нарід постарається скрутити карк польській гидрі на своїй прадідній землі.

ЩО ДІЄТЬСЯ В ГАЛИЧИНІ.

Іван Кругляк з Грусятич, бобрецького повіту, що прибув минувшого тижня до Америки кораблем „Круиленд", дав кілька відповідей на поставлені питання про положення в Галичині.

Хоч жнива і загальний урожай в Галичині удались сього року напричуд гарно, то всежтаки над сим краєм нависли чорні хмари, в яких населення вбачає грізну будучність. Ви рідко добачите тепер веселі лиця людей. Всі задумані. Про відбудову господарства і краю ніхто наразі не хоче думати, не знаючи будучности. Люде сподіваються наглої зміни в Галичині, і та зміна мусить прийти, бо серед теперішніх відносин всяке життя прикре, а праця неможлива.

Міста і села Галичини переповнені польським військом. Стоїть піхота, артилерія й кавалерія, готові до фронтової служби. Говорять людям, щоб не тривожились їх появою, бо се будуть лише маневри. але в людей инша віра. У можливість війни з Україною і Росією люди не вірять, лиш твердо переконані, що переворот в Галичині недалекий і Ляхи ладяться до здавлення українського повстання.

Мимо нелюдських утисків і знущань зі сторони Поляків українське життя в Галичині проявилось на всіх полях. Відновлюються читальні і Січи. відбуваються представлення й вечерниці. Тепер в українській Галичині не вільно дати представлення або вечерниць без дозволу старовства. В часі представлення на салі стоять польські жандарми.

По цілім краю населення ставляє тепер памятники для тих жовнірів, що в часі війни з Польщею наложили своїми головами. Поляки лютяться і шаліють. А до якого здичавіння довадить Поляків їх ненависть до всього українського, а головно як дуже разять їх наші памятники в честь українських героїв, свідчить яскраво випадок, який мав місце в Чорному Острові, бобрецького повіту. Населення тої місцевости виставило на цвинтарі памятник з написю: „Полягли за Волю України". Сей памятник. вартости кількох міліонів марок. ляцькі опришки одної ночі звалили з основи і знищили. Ся подія так прикро вразила місцеве й доокілчне населення. що в день нашого обрахунку Поляки заплатять дорого за сей памятник.

Про те, як стоїть справа Галичини заграницею населення малощо відає. Бо не лише, що українські газети конфіскують одну за другою у Львові, але й не допускають на села примірників українських газет. а хто яким чином їх роздобуде, того польські жандарми тримають на оці. Але самі Ляхи вказують населенню, що з Галичиною щось діється. З кінцем серпня почалось по селах збирания підписів. Нікому не кажуть, на яку ціль збирається підписи, лиш силою наказується кождому підписати своє імя у вказаному місци. Трафлялись вже цілі села, де ніхто не хотів підписатись. В такі села Поляки зсилають зграю свого війска, яке винищує село економічно. Бо селяне мусять годувати сю зграю задармо, а й рабункам тоді вже нема кінця. Таким чином Ляхи хочуть присилувати село піддатись їх волі. Однак села терплять, а Ляхи не піддаються. Бо вірять, що терплять кривду насильника, і вірять, що прийде остаточно конець тому насильству.

СВІТОВА ПРОДУКЦІЯ ПШЕНИЦІ.

По обчисленям американського Департаменту Хліборобства сегорічні жнива в усіх країнах світу за виїмком Росії і Мексика дали разом 3,019,526,000 бушлів пшениці, на загал яких 40 міліонів бушлів менше як в попередному році. Хоч в порівнанню з торічними жнивами урожай був кращий в цілій Північній Америці, Індії і Японії, одначе надвишка в тих країнах не покрила кепського урожаю мало не по всій Европі. В Росії сего року зародило, так що мабуть вона зможе вже прогодувати себе своїми власними засобами; одначе точних обчислень з Росії нема ще.

В порівнанню з перед-воєнною продукцією на всій кулі земській продукується тепер більше хліба. В послідних пяти роках перед війною повсесвітна продукція пшениці давала пересічно 2,890 міліонів бушлів, значить 129 міліонів бушлів менше як сегорічне жниво. Одначе те збільшеннє хліборобської продукції припадає лише на поза-европейські краї. Европейське хліборобство не прийшло ще до себе по війні і постачає богато менше хліба як перед війною.

В послідних пяти перед-воєнних роках 1909—1913, продукували що-річно (пересічно на рік):

Европейські краї	1,275	міл. бушлів пшениці
Канада і Злучені Держави	884	„ „ „
Індія і Японія	375	„ „ „
Південна півкуля землі (Аргентина, Північна Африка	73	„ „ „

Сьогорічні жнива виказують инший порядок і результати:

Канада і Злучені Держави	1,126	міл. бушлів пшениці
Европейські краї	1,101	„ „ „
Індія і Японія	392	„ „ „
Південна півкуля землі	58	„ „ „
Разом	3,019	міл. бушлів пшениці

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

Зїзд освітних робітників.

Шкільний реферат Цивільної Управи Підкарпатської Руси скликає на день 28. вересня до Ужгороду зїзд „народопросвітних подкарпаторуских сотрудников". Програма зїзду така:

Перед полуднем:

1. Привіт зїздови од найстаршого предсідателя народоосвітних рад о. Евменія Сабова. (Се той самий, що виписує в американській „Просвіті" та „Американскім Русскім Вѣстнику" несотворені дурниці на Українців під крийтонімом А. Иванов).

2. Павло Яцко — директор горожанської школи й голова перечинської просвітної ради: Нарис освітної і „будительної" праці в малім місточку П. Руси.

3. о. Авг. Волошин: Історичне післанництво кождого народолюбця — потреба одноцільности поза школою.

4. Н. Крайняк — директор народньої школи і голова березнянської освітної ради: Народноосвітна праця в селах й „відполітикованнє" праці.

5. К. Коханий: Дрібна праця у нас і в инших краях.

6. Лука Демян: Народне господарство й народня освіта.

По полудни:

Виступ Хору „Просвіти", „Бояна" (кацапський) і „Сокола" (ческий).

1. Иосиф Пещек — шкільний референт: Культурна праця по прилученні Підкарпатської Руси до Чехословацької републики.

2. Мурані: Потреба народоосвітної праці професоров середних шкіл. (Мурані — це священик. якому без жадної кваліфікації дано науку мови й літератури в вищих клясах ужгородської гімназії. Він є творцем „подкарпатского літературного язика" — то є „великорусскаво з карпаторусским произношенієм" — цебто московської з українським вимовом).

3. Др. Юлій Бращайко (голова „Просвіти"): Праця „Просвіти".

Дальше йдуть нариси праці ріжних культурних товариств на П. Руси. Потім резолюції й замкнення зїзду.

Для інформації подам, що освітні ради це утворені шкільним референтом організації по шкільних округах, які мають вести позашкільну освіту та помагати шкільним інспекторам.

Про самий зїзд, на який вибираються з великим криком мукачівські кацапскі крикуни, щоби напасти на шкільний реферат за його останні номінації Українців — напишу пізнійше.

А.

ЧУЖОРОДНЕ НАСЕЛЕННЯ В ФІЛЯДЕЛФІЇ.

Поміж 1,823,779 головами населення міста Філяделфії перепись 1920-го року налічила 397.927 осіб роджених за границями Сполучених Держав і 591,471 осіб роджених в Америці, та з батьків імігрантів, разом значить 989,398 осіб (більше як половина всеї людности міста) чужого корення, — імігрантів та дітей імігрантів. Тільки меншу половину населення творять Американці „старого роду", яких діди вже були в Америці.

Більше як третина того чужородного населення Філяделфії подала англійську мову як свою рідну, — се Англичани, Айриші, Щотлянці і Велші, яких в купі налічено 345.119. До німецької матірної мови признало 173,835 осіб, до жидівської і еврейської 143,514, до італійської 136,801, до польської 62,634, до російської 42,826. Окрім того перепись вилічує ще двайцять-шість инчих менш численно заступлених рідних мов Філяделфії, між ними „руську" (Рутінієн), з якою в переписи записано 3,675 осіб. Чи в те число входять галицькі Українці чи лише закарпатські Русини, в оголошеній статистиці не зазначено.

За послідних десять літ зменшилося в Філяделфії число чужинців (першого й другого покоління), які подають англійську й німецьку мову за свою рідну. За те збільшилося число всяких иних „форейнерів", з окрема Поляків о 58 процент, Італійців о 77 процент, а Росіян було в Філаделфії в 1920-ім році девять раз стільки скільки в 1910-ім.

ПО ЧІМ ПІЗНАТИ ДОБРУ РИБУ.

З Уряду Публичного Здоровля.

Як відомо, риба псується і гниє ще швидше як мясо і справді добра і здорова риба лиш тоді, коли її дістати живу, зараз забити, зараз зварити і зараз зїсти. Одначе в Америці живої риби не продають майже ніде; на великоміських базарах і по крамницях можна дістати лише рибу забиту і заморожену. Часом вона свіжа й здорова, але часто ні. Замороженнє не допускає гниття і перехоже рибу свіжою, але лиш тоді, коли її заморожено свіжу, тільки що спійману і забиту. Та часто так не буває. Нераз вже на рибальській човні вона пролежить скільки годин, поки її привезуть і викинуть на беріг. А поки її розвезуть по всій Америці і по всіх базарах і крамницях, минає нераз скільки день. За той час вона переходить через скільки рук, від рибалок до гуртовних торговців і від гуртовних торговців до окремих купців і крамарів, і за той час вона лежить на леді часом, а часом ні, скільки раз замерзає і знов відмерзає. Не одна хазайка вже завважала, що коли рибі сейчас не зварити, так вона раптово псується; діло в тім, що заморожено рибу вже не зовсім свіжу і відмерзнувши вона далі скоро гниє. Варення потрохи ослабляє трійкі наслідки гниття, але тільки тоді, коли гниття щойно почалося. Зовсім гнила риба може здоровлю тяжко зашкодити, хочби її не знати як довго варити.

Одначе є признаки, по яких легко пізнати, що риба не свіжа, зопсута і не прогожа на корм людям. Правила такі:

1. Не купуйте риби, коли в неї очі западені і стратили бляск. Очі свіжої риби все ясні і блискучі.

2. Не купуйте риби, коли в неї поморщена шкіра.

3. Не купуйте риби, коли в неї кости сухі і палцями легко відлучити їх відмяса.

4. Не купуйте риби, котрої жабри є бліді, ясно червоні. Свіжа риба має ярко, блискучечервоні жабри. Тому крамарі нераз підмальовують їх хемічною краскою, аби не тратили кольору.

5. Не купуйте мягкої риби. Коли притиснувши її палцями бачиться, що на шкірі відбиваються сліди палців, значить риба не свіжа.

З ТАБОРУ.

(Дещо із листу до Григорія Мисака в Перт Амбой, Н. Дж.).

Любий мій брате Грицю!

Від нікого нашого жадної підмоги не можемо одержати, як тільки від наших братів, котрі знаходяться за океаном. Ви одні нам лишень даєте поміч і ви нас і нашу Україну допомагаєте всіма силами розкути з ляцьких кайдан. В попереднім листі був я Тобі написав щодо нашої справи, та що поможности має бути вирішена цеї осени. Це я сам від себе не написав, а тільки те, що я довідаюся з наших звітів, котрі нам часто прихоіять з Відня, від нашого президента Петрушевича. Як сам знаєш то в теперішних часах з кождим днем, тижнем і місяцем на тих конференціях приходить до непорозуміння та до розмаїтих спорів. Тому і наша справа так довго тягнеся, бо вони вперед дивляться, щоби свої справи вони могли скорше полагодити, котрі принеслиби для них більше користи. Тому ми не можемо противитися і не можемо надії тратити що з того нічого не буде або слухати шмат ляцьких або большевицьких, що нема жадної України! Тому не вір і такому...... нічого не варта зробити іно в очи наплювати за це, що своє гніздо паскудить. Прийде час, що тим очи вітворяться, котрі тепер осліпли. Нас є 45 міліонів Українців, а з того знаходиться нас 4½ міліони в Східній Галичині а 40 міліони під московським ярмом. Ми вже не дамо здуситися, то є дарма праця, як ляцька так і большевицька. Ми, що живемо по таборах вже третий рік, де терпимо всякі злидні і недостатки, як моральні так і матеріяльні, де терпимо голод і холод, однак від свого не відступаємо. І хочби прийшла єще гірша біда і нужда, все ми видержимо а і життя ми в кождій хвилі готові віддати за нашу вітчину та за наш український нарід, щоби висвободити зпід Ляхів та большевиків. Ми видержати мусимо аж до кінця, а кінець вже недалекий.

Ти мені написав, що коли ми повернемо восени домів, то і Ти задумуєш вертати по святах у рідні сторони. Колиби то так сталося, давби Бог! Але здається, що се так скоро не буде як ми сподівалися. Задля того мій любий братчику Грицю я не раджу Тобі з міcця так довго рушатися, поки Ляхи знаходяться на нашій рідній землі. Я думаю, що тобі брате нічого недокучає так як мені, службу добру маєш, вбратися також маєш в що; зажди і видержи до кінця. Я знаю, що твоє здоровля уже не таке як колись, та що не повинен ти вже так тяжко працювати на той кусок хліба. Я знаю, що коли ми повернем як освободителі укр. народу, тоді настануть інші часи, бо кождий буде чувся вільним, а не так, як тепер маються наші селяни у Ляхів, де на кождім кроці за найменчу річ тяжкі тисячі мусять платити, де чути самі нарікання, плач, а більше нічо. Не такі муки та на таку нужду ти їхати не можеш, бо ти собі не заслужив на свої старі літа, щоби Лях над тобою збиткувався та останній соток котрий Ти кріавим потом заробив, щоби і той тобі відобрали. Єще раз прошу тя, чекай аж я вперед поїду а потому Ти за мною прийдеш.

Тепер щодо тих грошей, котрі ви зложили. Ти мене запитуєш, що з тими грішми, що ви вже другий раз дали таку суму на визволенне Східної Галичини. Докладно я тобі не можу всего описати, але дещо тільки скажу за ті гроші що знаю. З тих грошей в першій мірі утримуєся наше правительство, котре знаходиться у Відни, відтак великі тисячі коштує нас наша пропаганда поза границями, себто по всіх чужих державах. В розмаїтих мовах видається книжки, щоби цілий світ пізнав нас, що нас є 45 міліони і де ми знаходимося, під яким ярмом та що і чого ми домагаємося від культурного світа. Ідуть гроші також на піддержанне нашої науки і культури, на вичучування нашої інтелігенції. 600 наших студентів в Празі, сотки у Відни, Берні і Загребі, в Югославії, то також коштує тисячі гроша. Іде також підмога для наших інвалідів, рівнож така сама підмога для нас, котрі сидимо в таборі. Ми маємо по 50 сотиків в день, а що другий місяць як щось прийде, то нам до того додадуть по 10 або 15 корон, а є еще інші видатки крім сего. На такі цілі ідуть ті гроші, котрі ви там зложили. Мусиш знати, що нас є всіх за границею понад 40 тисяч, а з того майже трета частина сидить в таборі. Голі, босі, а зима знова за плечима і таке наше еміграційне життя. Иншої запомоги ми не дістаємо від нікого, тільки що Ви нам пішлете. Я тобі, братчику, зараз не відписував, бо чекавем дещо цікавого почути та з тобою поділитися. У серпни був загостив до нашого табора наш український єпископ Боцян, заступник нашого митрополита Шептицького Прибув він до нас зі Львова переконатися, що ми робимо та що думаєм, чи ми є ті самі, котрісьмо були в 1918 р. Він привіз нам деякі вістки з нашого рідного краю від наших родин, братів та сестер. Була Служба Божа на площі помежи бараками. При Службі Божій співав наш хор, котрий знаходиться в таборі, зпоміж нас грала музика наша таборова. По Службі Божій в присутности генерала Кравза удалися до бараку, в котрім знаходиться так званий стрілецький захист. Там зістав привитаний знова через хор, а опісля 7-літною дівчинкою, яка дуже гарно віддеклямувала вірш. Кождого це так зворушило, що слезами умивалися. Потім єпископ сказав нам за життя-буття наших братів Українців під Ляхом, як Ляхи знущаються, як переслідують, як забирають все, що їм подобаєся, від наших селян та які страшні хвилі наші браття переживають в Сх. Галичині, та що всі сили і надії покладають на нас, що ми повернемо та їх освободимо. Сказав що в краю помимо тяжких переслідовань наш укр. нарід тримаєтся сильно і непохитно та всі є певні, що в короткім часі скинуть вони ляцькі кайдани з рук і стануть вільними на своїй рідній земли. Вичавував повіт за повітом, як де які організації і як люди тримаються. Найліпше тримаєся повіт Золочів, і ті другі сусідні повіти, а найгірше пов. Каминка стр., Жовква і Рава руська. В тих повітах, сказав, що є богато кацапів та підхлібників польських. Але і там богато, котрі тримаються свого і організуються. Рівнож згадав за наїзд польських кольоністів на нашу землю; сказав, що меньше більше то вже оселилося на нашій земли около 70 тисяч польських родин, але з того числа богато вже і нашу землю назад опустило. Самі кажуть, що вони не мають що шукати „помендзи русінами"; сказав, що одні приїзджають а другі утікають, але Бог дасть, що вони всі виїдуть назад, заки ми повернемо. Відтак виступив оден професор із нас і подякував йому в імени цілого табора за його відвідини та за поздоровлення і вістки, котрі він привіз від наших братів і сестер з нашої рідної України. Просив щоби передав віднас всіх, нашими браттям в краю поздоровлення і переказав сказати їм там, що ми є ті самі, котрісьмо присягали в 1918 році на синьо-жовтий прапор та що так довго не повернемо, доки не побідимо. Хочби і сейчас прийшло би до бою, то ми є готові кождої хвилі! На тім закінчилося.

Здоровлю і бажаю всего найлучшого — Твій брат Стефан.

АНУГА 1922 Р.

„Ануга" — це вистава всіх галузей харчового промислу, з додатком виробів алколевич, яка відбулася в Берліні, в місяці вересні 1922 р. в великій галі на Кайзердамі. Поверх 350 виставців заповнило одну в найбільших виставових саль світа.

Така вистава була 1919 р. в Штургарті, 1920 в Мінхені, 1921 в Гановері, в 1922 в Берліні.

Супроти великого подороження залізниць і неможливости фабрикантам посилати своїх агентів по краю того рода вистави являються конечністю, вони дають купцям перегляд, що і де можуть купити для своїх склепів. Серед виставців були й російські, емігрантські фірми, виставили на продаж чай і лікери.

України-ж немовби й на світі не було! Ми можемо виставляти хіба нашу нужду, показувати чого нам бракує а не те, що в нас єсть.

Дня 28. серпня відчинено в Берліні в городі біля палати Бельві, в котрій перше мешкав німецький кронпрінц, виставу огородництва і цвітів. Устроїло її товариство німецьких огородників в сотні роковини свого основання.

Вистава представляється величаво. Для огородників і аматорів це прямо розкіш дивитися на великі грядки засаджені самими георгінями, або хризантенами таких розкішних форм і красок, яких ніколи не бачилося. Більш вражливі цвіти на зимно й дощ приміщено у великих шатрах та аранхеріях. Тут можна глядати цілі збірки рідких кактусів, пальми та бегоній з такими листками, мовби їх помалював якийсь малярфантаст.

Деякі огородничі фірми виступили з цілими цвітниками по власним плянам. В тих цвітниках водні басени, альтани, тінисті хідники, все обдумане і виконане бездоганно, зразково.

Виставлено також усе, що звязане з огородництвом, як: штучні погної, огородничі приряди, середники проти ростинних галапасів і т. д.

Вистава має також немалу наукову вартість.

ДОПИСИ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Віче.

Дня 17-го вересня скликав „Комітет Активної Помочі" віче до Народного Дому. Д. С. Дембицький, голова „Ліги горожан і ветеранів" отворив віче гарною, короткою промовою, почім уділив голосу д-ви С. Демидчукови. Цей представив зібраним членів „К. А. П." Ф. Мотлая і П. Мартинюка.

Відтак д-р С. Д. пояснив, що вже минув час горячих днів та що треба використати гарну амер. осінь, щоби нагородити народне безробіття у літну спеку. А тої роботи саме тепер потрібно найбільше, бо наші браття в Галичині взялися до активної боротьби за визволення з під ляцького ярма. У тім ми повинні цілою силою їм помочи. А поможемо тим, як зложимо щедрі жертви на сю ціль. Ніхто не годен засипати великого нашого народу, ніхто не викопає могили для 45 міліонів живого народу Українців.

Але коли хочемо своїми очима бачити свобідну вітчину, то передовсім потреба нам освободити Галичину зпід ляцької безправної окупації! Галичина то Піємонт укр. державної ідеї, а амер. укр. еміграція то запілле, відки мусить прийти гріш для народної справи. Коли зуміємо використати пригідну хвилю, то здобудемо безсмертну славу, що нашими заходами і жертвами добулисьмо волю рідному краєви. Не ждім з заложеними руками і не надіймося, що хтось за нас роботу зробить. Кождий із нас має той самий святий обовязок помочи свому народові. І хай не буде одного зневіреного між нами! На гак із зневірою! Справа України вирішиться нами, а вирішиться тим скорше, чим більше зберемо гроший на активну боротьбу. Свобода України залежить від нашої охоти. Коли ми бажаємо волі цілим серцем, то покажім це ділом, а не словами.

Кождий нарід у світі боровся довго за незалежність. Нераз і не два здіймався на повстанне, нераз і не два був побіджений ворогами. Оттак і Україна, окружена зі всіх сторін ворогами, не могла виграти відразу. Але як другі народи прийшли до свого, так і ми одержимо усьо, чого багнемо, коли тільки буде у нас сильна воля перемочи усі трудності. Під тепер мусимо збутися Ляхів з Галичини і освободити цю часть нашої батьківщини. Длятого скликуймо віча і збираймо як найбільше жертв, щоби не дати погаснути тому духові волі, який тепер обняв наш галицький нарід. Американська наша поміч мусить прийти у пору борючимся нашим браттям!

По бесіді д-ра С. Д. кількох „мальчиків без штанов" інтерпелювали бесідника в справі правительства Петрушевича.

Д-р С. Д. дав їм належну відповідь, представляючи, що правительство Петрушевича є під тепер одиноким нашим державним осередком, якому підчиняється ціла свідома українська Галичина, а так само і ті Українці, які перебувають тепер за границею.

„Мальчиків" відтак випрошено за двері, що вони і вчинили — раді, що не погласкали їх по головці.

Єще забрав голос д. Задорецький, який заохочував усіх до витревалости. Не сміємо спочати до того часу, аж побачимо наш край вільний, аж добудемо незалежну українську державу. Під тепер наша робота у тім, щоб зложити свої лепти на активну боротьбу в Галичині.

По цім д. С. Дембіцький попросив дівчат, щоб занялися складкою.

Зібрано $168.82 на кативну поміч в Галичині а $12.33 на оплачення галі.

Ці гроші передано д. Ф. Маталаєви, щоби негайно переслав їх в призначене місце.

Відтак голова подякував за жертви, а бесідникам за їх труд.

Тимко Мілещук,
Петро Мартинюк,
секретарі віча.

КАНАДІЙСЬКА ПШЕНИЦЯ І ЕВРОПЕЙСЬКІ ФІНАНСИ

С. Г. Лімев, уступаючий президент „Вінніпег Грейн Ексчендж", на річних зборах сеї спекуляційної організації обговорював справу канадійської пшениці і причину упадку цін. Між иншим сказав він так:

„Найбільшою трудністю в продажі збіжа сего року є фінансове положенне европейських країв. В передвоєнних часах Німеччина була одним з найважнійших купців північно-американської пшениці. Передвоєнна вартість німецької марки була около 24 канадійських центів; нині кан. доляр купить понад тисячу марок, а канадійська пшениця доставлена до Гамбурга по $1.50 бушель коштує гамбурського купця понад $300 бушель, після передвоєнної вартости марки. Се не легко продавати збіже Німеччині в теперішнім часі; воно є справдішною загадкою, як Німеччина може купувати яку будь північно-американську пшеницю; одначе виглядає, що Німеччині вдається купувати збіже за паперові марки. На чім се скінчиться для принимаючих плату в марках, не тяжко здогадати ся.

„Французькі і італійські гроші не є так страшно обезцінені, та мимо того вони мають малу вартість. Наша торговля залежить від того, чи купці наших продуктів годні платити. Гроші потаніли до неймовірности, Европа стогне під тягаром довгів Політична непевність, страх Злучених Держав, що коли вони приймуть товари за довги, які винна їм Европа, то вони підкопають свій власний промисл — все те є причиною, що заграничні купці купують нашу пшеницю в найконечнійшій скількости, вистарчаючій на коротенький час; не купують такої скількости, якої потребують а лише тільки, скільки можуть.

„Нема сумніву, що Европа потребує всеї надвишки поживи, яка у нас є, одначе також нема сумніву, що Европа не може тепер платити за ті продукти, котрих потребує. Се є одна причина, чому ми не годні продавати нашого збіжа по вдоволяючій ціні, а сеї причини не може усунути ні „Гвіт Борд" ні инший спосіб торговлі".